

KOHTUOTSUS

EESTI VABARIIGI NIMEL

Kohus	Tallinna Halduskohus
Kohtunik	Janek Laidvee
Otsuse tegemise aeg ja koht	25.11.2016, Tallinn
Haldusasja number	3-16-1472
Haldusasi	MTÜ Hiiu Tuul kaebus Hiiu maavanema 20.06.2016 korralduse nr 1-1/2016/114 „Hiiu maakonnaga piirneval merialal maakonnaplaneeringu kehtestamine“ tühistamiseks Emmaste valla kaebus Hiiu maavanema 20.06.2016 korralduse nr 1-1/2016/114 „Hiiu maakonnaga piirneval merialal maakonnaplaneeringu kehtestamine“ tühistamiseks Inge Taltsi, Lembit Vainumäe, Kristi Ugami, Igor Prigoda, Tiina Saksa, Paap Kõlari, Jane Tõnuristi, Andres Kuriku ja Elen Kuriku kaebus Hiiu maavanema 20.06.2016 korralduse nr 1-1/2016/114 „Hiiu maakonnaga piirneval merialal maakonnaplaneeringu kehtestamine“ tühistamiseks
Menetlusosalised	Kaebaja I – MTÜ Hiiu Tuul, volitatud esindajad v.adv Pille Pettai, adv Iivi Otto Kaebaja II – Emmaste vald, volitatud esindajad v.adv Pille Pettai, adv Iivi Otto Kaebaja III – Inge Talts, Lembit Vainumäe, Kristi Ugami, Igor Prigoda, Tiina Saks, Paap Kõlar, Jane Tõnurist, Andres Kurik ja Elen Kurik, volitatud esindajad v.adv Pille Pettai, adv Iivi Otto Vastustaja – Hiiu maavanem, volitatud esindaja v.adv Martin Tamme Kolmas isik – Nelja Energia AS, volitatud esindajad v.adv Carri Ginter, adv Britta Pärk
Asja läbivaatamine	20.10.2016 kohtuistungil

RESOLUTSIOON

- 1. Jätta MTÜ Hiiu Tuul kaebus rahuldamata.**
- 2. Jätta Emmaste valla kaebus rahuldamata.**
- 3. Jätta Inge Taltsi, Lembit Vainumäe, Kristi Ugami, Igor Prigoda, Tiina Saksa, Paap Kõlari, Jane Tõnuristi, Andres Kuriku ja Elen Kuriku kaebus rahuldamata.**
- 4. Mõista MTÜ-lt Hiiu Tuul Nelja Energia AS kasuks välja menetluskulud 1720 eurot.**

5. Mõista Emmaste vallalt Nelja Energia AS kasuks välja menetluskulud summas 1200 eurot.

6. Mõista Inge Taltsilt, Lembit Vainumäelt, Kristi Ugamilt, Igor Prigodalt, Tiina Saksalt, Paap Kõlarilt, Jane Tõnuristilt, Andres Kurikult ja Elen Kurikult igühelt Nelja Energia AS kasuks välja menetluskulud summas 120 eurot.

7. Muus osas jätta menetlusosaliste menetluskulud nende endi kanda.

EDASIKAEBAMISE KORD

Otsuse peale võib esitada apellatsioonkaebuse Tallinna Ringkonnakohtule 30 päeva jooksul otsuse avalikult teatavastegemisest arvates, so hiljemalt 27.12.2016 (HKMS § 181 lg 1).

Vastuseks esitatud apellatsioonkaebusele võib teine menetlusosaline esitada vastuapellatsioonkaebuse 14 päeva jooksul apellatsioonkaebuse vastuapellatsioonkaebuse esitajale kättetoimetamisest arvates või ülejäänud apellatsioonitähtaja jooksul, kui see on pikem kui 14 päeva (HKMS § 184).

Kui apellant soovib asja arutamist kohtuistungil, tuleb tal seda apellatsioonkaebuses märkida, vastasel korral eeldatakse, et ta on nõus asja lahendamiseга kirjalikus menetluses (HKMS § 182 lg 1 p 9).

Kui menetlusosaline soovib apellatsioonkaebuse esitamiseks saada menetlusabi, tuleb tal esitada ringkonnakohtule vastavasisuline taotlus. Menetlusabi taotluse esitamine ei peata menetlustähtaja kulgemist (HKMS § 116 lg 5) ning apellatsioonitähtaja järgimiseks peab menetlusabi taotleja tegema tähtaja kestel ka menetlustoimingu, mille tegemiseks ta menetlusabi taotleb, eelkõige esitama apellatsioonkaebuse (HKMS § 116 lg 6).

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1. Vabariigi Valitsus andis 11.10.2012 korralduse nr 441 „Maakonnaplaneeringute algatamine Hiiu ja Pärnu maakonnaga piirnevatel merealadel“. Hiiu maavanem algatas 23.10.2012 korraldusega nr 155 Hiiu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH). Hiiu maavanema 21.11.2014 korraldusega nr 1-1/2014/212 võeti vastu Hiiu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneering (maakonnaplaneering). Nimetatud planeeringu avalik väljapanek toimus 02.12.2014–06.01.2015, planeeringu ja KSH aruande avalik arutelu toimus 10.02.2015. Hiiu maavanem võttis **20.06.2016** vastu **korralduse nr 1-1/2016/114 „Hiiu maakonnaga piirneval merealal maakonnaplaneeringu kehtestamine“** (korraldus).

2. Maakonnaplaneeringus määrati kindlaks võimalikud tuuleenergia tootmise alad (7 ala, tähistusega PT1—PT7) Hiiumaad ümbritsevas rannikumeres.

3. Tallinna Halduskohtule saabus 20.07.2016 kolm kaebust, milles MTÜ Hiiu Tuul (haldusasi nr 3-16-1472), Emmaste vald (haldusasi nr 3-16-1473) ning Inge Talts, Lembit Vainumäe, Kristi Ugam, Igor Prigoda, Tiina Saks, Paap Kõlar, Jane Tõnurist, Andres Kurik ja Elen Kurik (haldusasi nr 3-16-1475) palusid korralduse tühistada. Kaebus haldusasjas nr 3-16-1472 sisaldas taotlust peatada esialgse õiguskaitse korras korralduse kehtivus kuni kohtuotsuse jõustumiseni (EÕK taotlus). Tallinna Halduskohus jättis 05.08.2016 määrusega EÕK taotluse rahuldamata ja Tallinna Ringkonnakohus jättis 29.08.2016 määrusega halduskohtu 05.08.2016 määruse muutmata.

4. Tallinna Halduskohus liitis 09.09.2016 määrusega haldusasjad nr 3-16-1472, 3-16-1473 ja 3-16-1475 ühte menetlusse, liidetud haldusasja numbriks sai 3-16-1472.

MENETLUSOSALISTE SEISUKOHAD

5. Kolm kaebust on samasisulised. **Kaebajate** seisukohad on kokkuvõtvalt järgmised.

1) Vastustaja on koostanud planeeringu alal, millele planeeringu koostamine ei ole vastustaja pädevuses: kuna mereala ei ole maakonna territooriumiga hõlmatud, puudus vastustajal õigus Hiiumaa maakonnaga piirnevat mereala planeerida. Kuni 30.06.2015 kehtinud planeerimisseaduse (PlanS v.r) § 7 lg-d 1 ja 2 ning Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse (ETHS) § 4¹ välistavad maavanema õiguse planeerida sise- ja territoriaalmerd.

2) Maakonnaplaneering on nõuetekohaselt kooskõlastamata, puuduvad kohalike omavalitsuste (Emmaste valla ja Käina valla) ning Keskkonnaameti kooskõlastused. Planeering ei ole saanud Rahandusministeeriumi selgesõnalist heakskiitu, Rahandusministeeriumi heakskiit on siduva tähendusega kooskõlastus haldusmenetluse seaduse (HMS) § 16 lg 1 mõistes ja ilma selleta ei oleks vastustaja tohtinud planeeringut kehtestada. Rahandusministeerium on järelevalve käigus esitanud vastustajale ilmselgelt alusetuid ja põhjendamatu nõudeid, mille täitmine võib põhjustada planeeringu vastuolu õigusaktidega. Planeeringu elluviimisega kaasneb piiriülene mõju: seega oleks KSH aruande üle pidanud järelevalvet tegema Keskkonnaministeerium (mitte Keskkonnaamet), kes oleks pidanud KSH aruande heaks kiitma.

3) Rikutud on põhjendamiskohustust. Korralduses on välja toodud teemad, mida planeeringus on lahendatud. Puudub igasugune põhjendus, miks on neid teemasid lahendatud, millised probleemid on üles kerkinud, milliseid huve on kaalutud ning millistest huvidest lähtuvalt on lõplik planeeringulahendus kujunenud. Korralduses puudub ülevaade menetluse käigus esitatud ettepanekutest ning nendega arvestamisest või arvestamata jätmisest, kooskõlastuses esitatud märkustest ning nendega arvestamisest. Planeeringus puuduvad planeeringuala ja selle mõjuala analüüsil põhinevad järeldused ja ruumilise arengu eesmärgid, nende saavutamiseks valitud planeeringulahenduse kirjeldus ning valiku põhjendused. Haldusakti põhimotiivid peavad sisalduma haldusaktis, mitte eraldiseisvas dokumendis.

4) Hiiumaa ümber on kavandatud ebaproportsionaalselt suures mahus tuuleparke: tuulikuvaba vaadet Hiiumaal tulevikus enam ei ole. Tuuleenergia tootmine ekspordiks on vastuolus Eesti üleriigilise planeeringuga „Eesti 2030+“. Planeeringu lahendus ei ole kooskõlas planeeringu eesmärgiga, sh ei taga Hiiumaa mereala ressursside säilitamist ega jätkusuutlikku kasutamist Hiiumaa huvides (planeeritakse Eesti jaoks liiga suurt võimsust). Maakonnaplaneering ei arvesta „Hiiumaa arengustrateegia 2020+“ põhimõtetega (saare looduslik ja kultuuriline eripära). Maakonnaplaneering keskendub sisuliselt kahele teemale: tuuleparkidele ja vesiviljelusele.

5) Merekaablite ühendussuundade näitamine ja nende asukohtade määramata jätmine ei ole kooskõlas PlanS v.r § 7 lg 3 p-ga 10. Tuuleparkide planeerimisega samaaegselt tuleb kindlaks määrata ka neid omavahel ning neid mandriga ühendavad elektriliinid. Vastustajal on

merekaablite asukoha määramiseks vajalik teave ning ühestki dokumendist ei selgu, millisel põhjusel jäi merekaablite asukoht planeeringus määramata. Merekaablite mõju keskkonnale on hindamata. Seadus ei näe ette, et merekaablite vms jaoks on vaja koostada veel mõni planeering.

6) Maakonnaplaneeringu koostamisel ei ole järgitud olulise ruumilise mõjuga objekti (ORMO) ning riiklikult tähtsa ehitise asukohavalikule ettenähtud nõudeid. Planeeringus määratud tuuleenergia tootmisalade puhul ei ole tegelikkuses kaalutud erinevaid võimalikke asukohti.

7) Vastustaja ei ole Natura 2000 teemat korralduses käsitletud ega väljendanud selles osas mingit seisukohta. Praegusel juhul kavandatakse tuuleenergia tootmisaladid mh Apollo madalale, mille kaitse alla võtmise menetlus on pooleli. Maakonnaplaneeringus ei ole välja toodud ühtegi kaalukat sotsiaalset või majanduslikku põhjendust, mis õigustaks looduskeskkonnale kahjuliku mõju tekitamist. Maakonnaplaneeringu koostamise käigus ei ole Vabariigi Valitsuse nõusolekut taotletud ega planeeringus kehtestatud kohustust hüvitusmeetmete rakendamiseks, mistõttu on planeering vastuolus keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi (KeHJS) § 45 lg-tega 3 ja 4. Planeering on vastuolus keskkonnaseadustiku üldosa seaduse (KeÜS) §-s 10 sätestatud vältimispõhimõttega.

8) Maakonnaplaneeringust ei nähtu riigikaitse ehitiste piiranguvõõndeid ning korraldus ei sisalda teavet ega hinnanguid sellele, kas ja kuidas on planeeringus riigikaitse ehitiste piiranguvõõndiga arvestatud.

9) Maakonnaplaneeringu koostamise käigus ei ole arvestatud Espoo konventsioonist tuleneva kohustusega hinnata piiriülest keskkonnamõju (eelkõige lindude rände aspektist).

10) Maakonnaplaneeringu koostamisel on jäetud arvestamata Hiiumaa enamuse elanike soov, et Hiiumaa rannikule tuuleparke ei rajataks.

11) Arvestama on jäetud TÜ Eesti Mereinstituut läbi viidud avamerre tuuleparkide rajamisega Loode-Eesti rannikumerre kaasnevate keskkonnamõju hindamise aruandega, millest nähtuvalt võivad tuulikud hakata oluliselt kitsendama laevade liikumist püügikohale ja tagasi. Merekaabel võib angerjatele mõjuda häirivalt.

12) Planeerides energeetikat ja elaktrivarustust, ei ole vastustaja arvestanud põhivõrguettevõtja AS Elering asjakohaste uuringutega.

13) Vastustaja ei ole kaalunud planeeringu kehtestamata jätmist ja teise planeeringulahenduse valimist, mis ei näeks ette Hiiumaale tuuleparkide rajamist. Kogu planeeringu menetlus on kallutatud Nelja Energia AS huvides. Korraldusest ei nähtu, et vastustaja oleks erinevaid huve kaalunud, sh Hiiumaa elanike huve säilitada olemasolev elu- ja looduskeskkond.

6. Vastustaja vaidleb kaebustele vastu ja palub kohtul jätta need rahuldamata. Vastustaja seisukohad on kokkuvõtvalt järgmised.

1) Vabariigi Valitsus on volitanud Hiiumaa maavanemat planeeringut koostama. PlanS v.r § 7 lg 2 sätestas erandi, mille kohaselt on maakonnaplaneering võimalik koostada korraga mitmele maakonnale või avalikule veekogule. Veeseaduse § 5 lg 1 p 1 ja 2 kohaselt on avalik veekogu muuhulgas sisemeri ja territoriaalmeri. ETHS § 4¹ kehtib alates 01.07.2015 ega kohaldu varem algatatud planeeringule.

2) Maakonnaplaneeringul on olemas kõik vajalikud kooskõlastused. Muudatusettepanekud ja nendega arvestamine või mitteametamine on kajastatud tabelis „kooskõlastused“, mis on kättesaadav Hiiumaa Maavalitsuse kodulehel. Olukorras, kus nii planeerimismenetlust läbi viiv maavanem kui ka järelevalvet teostav ministeerium asuvad seisukohale, et kohalike omavalitsuste viide vastuolule seadusega on asjakohatu, ei saa kooskõlastuse puudumine olla

aluseks, miks jätta planeering kehtestamata (vt PlanS v.r § 17 lg 4). Keskkonnaamet esitas 19.06.2014 enda kooskõlastuse, milles märkis, et Keskkonnaameti 17.03.2014 kirjaga esitatud ettepanekuid on arvestatud ja kinnitas, et muudatuste arvestamisel puudub vajadus maakonnaplaneeringut uuesti kooskõlastamiseks esitada. Keskkonnaamet ei viidanud vastuoludele seadustega. Keskkonnaameti märkustega on arvestatud (vt kooskõlastuste tabel). Kuna kooskõlastusel on soovituslik iseloom, puudub igasugune mõte kooskõlastuse õigusvastasuse tuvastamisel – juhul, kui ka kooskõlastuses toodud soovitusi pidada ebapiisavaks, ei mõjuta see kuidagi maakonnaplaneeringu kehtivust. Rahandusministeerium on oma 04.04.2016 kirjaga andnud pärast 04.04.2016 kirjas väljatoodud nõuete täitmist heakskiidu planeeringule ja teinud ettepaneku planeering kehtestada. Rahandusministeeriumi heakskiidus oli viidatud üksnes mõningatele vormilistele puudustele. Vastustaja on kõik 04.04.2016 kirjas toodud puudused sisuliselt kõrvaldanud. Kaebustes puuduvad mistahes alused, millest nähtuvalt oleks Rahandusministeeriumi heakskiit õigusvastane. Maakonnaplaneeringu näol ei ole tegemist piiriülese mõjuga planeeringuga. Keskkonnaministeerium on maakonnaplaneeringu ja KSH aruande kooskõlastanud enda 29.07.2014 kirjaga.

3) Etteheited põhjendamiskohustuse rikkumise kohta on üldsõnalised. Kõik maakonnaplaneeringu dokumendid ei peagi olema ühes dokumendis. Haldusaktis peavad sisalduma akti andmise põhimotiivid. Maakonnaplaneeringu menetluse käik, protokollid jm materjal on kättesaadav vastustaja veebilehelt.

4) Maakonnaplaneering käsitleb väga mitut erinevat valdkonda, mistõttu on meelevaldne siduda planeeringu õiguspärasus üksnes tuulikute rajamisega. Planeeringus määratakse kindlaks üksnes tuuleparkide alad. Kas ja millised tuulepargid rajatakse, sõltub keskkonnamõju hindamise (KMH) tulemustest. Tuuleenergia kui ühe taastuenergia kasutuse suurendamine on paratamatus. Loodusliku keskkonna ja ilusate vaadete säilimine ei saa olla ainus kaalutus tuulikute lubamise otsustamisel. Tuulikutel on kohalikule kogukonnale ka positiivseid mõjusid. Negatiivseid mõjusid tasakaalustatakse ja kompenseeritakse. Visuaalseid mõjusid arvestades tuleb välja töötada kohalikele elanikele kompensatsioonimehhanismid. Hiiumaa arengustrateegia näeb ette just taastuenergia osakaalu suurendamise.

5) Planeeringu eesmärk ei ole iga hinna eest igas valdkonnas midagi uut kavandada – valdkonnad, kus olemasolev olukord vastab kohaliku kogukonna vajadustele ning puudub vajadus muutuseks, on korralduses ära märgitud. Vastustajal puudus mistahes põhjus määrata merekaablite asukohad kindlaks lähtuvalt Nelja Energia AS kavatsustest. Puudub mistahes põhjus määrata kaablite asukohad kindlaks enne, kui on teada, kui palju ja milliseid kaableid vaja läheb. Planeeringulahenduses on välja toodud kaablite võimalikud suunad, millega on võimalik arvestada. Merekaablid saab kindlaks määrata kas maakonnaülese planeeringuga või projekteerimise käigus.

6) Planeerimisel on arvestatud ORMO regulatsiooni põhimõtteid – kaalutud on erinevaid arendusalasid erinevas suuruses, planeeringuala on kooskõlastanud regionaalminister ja koostööd on tehtud KOV-dega.

7) Kaebaja järeldus, et mistahes kahjulik mõju Natura alale välistab sellel alal planeeringu kehtestamise, on ebaõige. Euroopa Kohtu praktikast tulenevalt ei tohiks projekt omada negatiivset mõju ala terviklikkusele ega kaasa tuua selle olukorra olulist halvenemist. KeHJS § 45 sisulise eesmärgiga on kooskõlas selline olukord, kus mõju Natura 2000 alale hinnatakse tervikliku informatsiooni olemasolul. Vältimispõhimõttest ei tulene keeldu tegeleda mistahes keskkonda mõjutava tegevusega.

- 8) Keskkonnaministri 26.06.2015 määrus nr 16 kehtestati peale planeeringu algatamist ja sellega ei pidanud arvestama. Maakonnaplaneering ei hõlma ühtegi riigikaitse ehitist, mille piiranguvööndi sätestamise kohustuse määrus ette näeks.
- 9) Käesolevas asjas ei esine olulist keskkonnamõju teise riigi keskkonnale (Espoo konventsioon).
- 10) Planeeringu kehtestamisel puudub mistahes mõju Apollo madalikule. See mõju saab olla konkreetse tuulikupargi rajamisel.
- 11) Kaebajate viidatud petitsiooni allkirjad on kogutud 2009. a, praegu on majanduslik, poliitiline ja energiaplaneeringu kontekst teine. Neid allkirju ei saa tõlgendada vastumeelsusena vaidlusaluse planeeringu suhtes, kuna allkirjade kogumine sai alguse konkreetsest AS Raunisaar poolt kavandatud plaanist rajada Hiiumaale tuulikuturbiine. Kohalikele elanikele kaasnevate negatiivsete mõjude jaoks on ette nähtud kompensatsioonimehhanismide väljatöötamise kohustus.
- 12) TÜ Eesti Mereinstituudi KMH aruandega on arvestatud, niikuinii tehakse uus KMH. Jääb ebaselgeks, miks oleks vastustaja pidanud arvestama AS Elering uuringutega.
- 13) Vastustaja on kaalunud erinevaid alternatiive, sh tuulikuparkide mitterajamist (vt planeeringu seletuskirja 14. ptk, lk 10).
- 14) Kõigil kaebajatel puudub kaebeõigus.

7. Kolmanda isiku seisukohad on kokkuvõtvalt järgmised.

- 1) Kaebajal ei ole õigust nõuda maakonnaplaneeringu tühistamist. Tegemist on üldaktiga. Kohtupraktikas ei ole peetud lubatavaks PlanS v.r § 7 lg 3 tähenduses maakonnaplaneeringu vaidlustamist. Erinevalt detailplaneeringust, üldplaneeringust, aga ka joonehitise teemaplaneeringust, ei ole maakonnaplaneering projekteerimistingimuste väljastamise aluseks. Üldakt ei saa kaebajate õigusi rikkuda.
- 2) MTÜ-l Hiiu Tuul puudub KeÜS tähenduses kaebeõigus: ühing on põhimõtteliselt tehnorajatiste vastu. Ühing on loodud spetsiaalselt maakonnaplaneeringu vaidlustamiseks. Vaidlustatud maakonnaplaneering ei ulatu Emmaste valla territooriumile ning ei riiva kuidagi kohaliku omavalitsuse (KOV) enesekorraldusõigust. Kaebajad Inge Talts, Lembit Vainumäe, Kristi Ugam, Igor Prigoda, Tiina Saks, Paap Kõlar, Jane Tõnurist, Andres Kurik ja Elen Kurik ei ole näidanud oma puutumust maakonnaplaneeringuga mitte ühegi kaebaja osas. Kindlasti ei piisa kaebajate olulise huvi riive põhjustamiseks üldsõnalistest väidetest nagu „vastustaja tegevuse tulemusel [on] tagatud, et suurel osal Hiiumaa rannikust on tulevikus vaade mõnele tuulepargile [---]“ või „kaebajad on sidunud oma elu Hiiumaaga“. Täidetud ei saa olla ka ülejäänud kaebeõiguse eeldused, kuna maakonnaplaneeringu ja kaebajale väidetava tagajärje vahel puudub põhjuslik seos. Nimelt on maakonnaplaneering strateegiline dokument, millest ei tulene õiguslikku alust elektrituulikute rajamiseks. Kaebajad on vaidlustanud maakonnaplaneeringu sisuliselt üksnes põhjusel, et neile ei meeldi planeeringus märgitud tuuleenergia ala. See aga ei ole piisav alus kaebeõiguse tuvastamiseks. Kõik kaebused tuleb HKMS § 151 lg 2 p 1, § 121 lg 2 p 1 ja § 123 lg 1 p 1 alusel jätta läbi vaatamata.
- 2) Kaebajad on vaidlustanud maakonnaplaneeringu põhjusel, et neile ei meeldi kaalutlusõiguse teostamisel langetatud valikud. Maakonnaplaneeringu koostamise käigus analüüsiti arengustsenaariumina traditsioonilise tegevuse jätkamist, kuid see ei osutunud eelistatud variandiks. Alternatiivse arengustsenaariumi eelistamine ei muuda maakonnaplaneeringut õigusvastaseks. Riigikohtu praktika kohaselt ei tekita kehtestatud planeering isikutele abstraktset kaitstavat usaldust sellega kindlaks määratud tingimuste muutumatuna säilimiseks. Isikul tuleb leppida võimalusega, et teda ümbritsev elukeskkond võib muutuda.

3) Meelevaldne on kaebajate väide, et maakonnaplaneeringut on koostatud kitsalt erahuvides. Maakonnaplaneering ei saagi peegeldada üksikisikute huve. Selle planeeringuliigi ülesandeks on riiklike ja kohalike ruumilise arengu vajaduste ja huvide tasakaalustamine. Maakonnaplaneering ei lähtu kellegi erahuvist, vaid Euroopa Liidu direktiivist 2014/89/EL tuleneb liikmesriikide kohustus koostada merealade planeeringud hiljemalt aastaks 2021. Direktiiv on sätestanud ka kohustuslikud teemad, mida mereala planeering peaks käsitlema. Arvesse tuleb võtta energiatootmise ning taastuvenergia tootmise rajatise, kalakasvatuse alasid ja ka looduskaitsealasid. Järelikult ei saa maakonnaplaneering põhineda üksnes traditsioonilise eluviisi jätkamise analüüsil. Maakonnaplaneeringu tühistamine võib omakorda kaasa tuua rikkumismenetluse alustamise Euroopa Komisjoni poolt Eesti Vabariigi suhtes ning siseriiklikes õigusaktides sätestatud kohustuste rikkumise. Samuti kahjustaks see oluliselt Nelja Energia AS õigustatud huvi, et 2010. aastal alustatud hoonestusloa menetlus saaks toimuda mõistliku aja jooksul ning et see lõpetatakse hiljemalt 31.12.2018.

4) Kaebaja püüab kohut eksitada, käsitledes maakonnaplaneeringut üksikaktina, millele tuginedes hakatakse tuulikuid püstitama. See on ebaõige. Kohtupraktikas on kinnitatud, et maakonnaplaneering ei ole vahetult meretuuleparkide rajamise aluseks. Maakonnaplaneering on dokument, mis annab suunised Hiiu merealal tegevuste korraldamiseks. Nende suuniste rakendamine ja elluviimine toimub teistes (haldus)menetlustes, mille käigus on võimalik esitada maakonnaplaneeringuga võrreldes vähemalt samaväärseid põhjendatud vastuväited. Alles loa/nõusoleku saamise taotluses selguvad taotleja/omaniku täpsed tegevuskavatsused, mille kooskõla seadustega hakatakse vaatlama. Ka Nelja Energia peab enne ehitusloa saamist läbima mitmeid menetlusetappe. Maakonnaplaneeringu mõõtkava on 1:100 000 ning see ei saa olla ehitamiseks piisav.

5) Asjaolu, et osale maakonnaplaneeringuga hõlmatud alast on Nelja Energia AS esitanud hoonestusloa taotluse, ei muuda planeeringut kallutatuks. Fakt, et Hiiumaa põhjasaunda jääv mereala on sobiv ning eelistatud ala meretuuleparkide arendamiseks, on toodud Eesti üleriigilises planeeringus „Eesti 2030+“.

6) Kaebaja arvukad väited menetlusnormide rikkumisest on paljasõnalised. Kõigile kaebaja poolt osundatud menetluslikele ja sisulistele puudustele on vastatud. Ka planeeringu üle järelevalvet teostanud Rahandusministeeriumi hinnangul on maakonnaplaneeringu koostamisel järgitud kõiki menetlusnõudeid.

Maakonnaplaneeringu on kehtestanud pädev haldusorgan Rahandusministeeriumi selgesõnalisel heakskiidul. Maakonnaplaneeringu elluviimisega ei kaasne ebasoodsat mõju Natura 2000 aladele, mis tingiks Vabariigi Valitsuse nõusoleku vajaduse. Maakonnaplaneeringu KSH on kooskõlas KeHJS-ga ja EL loodusdirektiiviga ning Natura alade mõju hindamist käsitlevate reeglitega. Seda on kinnitanud nii Keskkonnaamet kui ka Keskkonnaministeerium. Maakonnaplaneering ei ole vastuolus seadusega põhjusel, et Emmaste vald ja Käina vald jätsid selle kooskõlastamata. Väited vastuolu kohta seadusega ei ole põhjendatud ning nendega arvestamata jätmist on piisavalt põhjendatud. Planeeringu kehtestamist ei välista negatiivne kooskõlastus. Maakonnaplaneeringu KSH aruande on õiguspäraselt kiitnud heaks Keskkonnaamet. Maakonnaplaneeringuga ei kaasne riigipiiriülest mõju, millest tingituna oleks pidanud KSH järelevalvet teostama Keskkonnaministeerium. Väide Soome Keskkonnaministeeriumi poolt osundatud riigipiiriülesest mõjust on väär. Kaebaja on esitanud tõendid, mis ei puuduta isegi mitte maakonnaplaneeringu menetlust. Maakonnaplaneeringut ei pidanud menetlema PlanS v.r § 29² alusel ORMO asukohavaliku planeeringuna. Sellise sätte alusel maakonnaplaneeringu menetlemiseks puudub sisuline vajadus, sest sellisel juhul oleks pidanud planeering keskenduma ainult olulise ruumilise mõjuga objektile, mitte üldisemalt Hiiu mereala arengusuundadele. Lisaks täideti maakonnaplaneeringu menetluses kõik ORMO planeeringu menetlusnõuded.

Maakonnaplaneeringu ja KSH mahtu arvestades on vastustaja kokkuvõtlik korraldus põhjendatud. Kohtupraktika kohaselt võib haldusakti motivatsioon sisaldada dokumentatsioonis, millele on korralduses ja planeeringus viidatud. Kaebaja on kinnitanud, et oli teadlik konkreetsetest planeeringu ja KSH aruande peatükkidest, kus on vastavad kaalutlused toodud. Samuti on vastustajal võimalik tõendada, et otsuse tegemisel lähtuti reaalsuses planeeringu koostamise käigus tehtud otsustustest, materjalidest ning kaalutlustest.

KOHTU PÕHJENDUSED

8. Ehkki maakonnaplaneeringu käsitlemine haldusaktina on selle kõrge üldistusastme tõttu problemaatiline, on selle näol siiski tegemist PlanS v.r § 26 lg 1 kohaselt halduskohtus vaidlustatava aktiga (vt Halduskohtumenetluse seadustik. Kommenteeritud väljaanne. Kirjastus Juura, 2013. Komm § 6 II, lk 75). Kehtivas PlanS-s ei ole maakonnaplaneeringu vaidlustamise võimalust nn populaarkaebusena enam ette nähtud (vrld nt riigi eriplaneeringu vaidlustamine – PlanS § 54, üldplaneeringu vaidlustamine – PlanS § 94, KOV eriplaneeringu vaidlustamine – PlanS § 123, detailplaneeringu vaidlustamine – PlanS § 141), mistõttu tuleb HKMS § 44 lg-s 2 sätestatud piirangut (s.o avaliku huvi kaitseks võib isik kohtusse pöörduda vaid seaduses sätestatud juhul) arvestades lähtuda kaebeõiguse osas esmajoonel HKMS § 44 lg-st 1, mille kohaselt võib isik pöörduda kaebusega halduskohtusse üksnes oma õiguste kaitseks (vt Tallinna Ringkonnakohtu 29.08.2016 määrus käesolevas asjas, p 12).

Käesoleval juhul tuleb kohtu hinnangul kaebeõiguse tuvastamisel lähtuda PlanS v.r regulatsioonist, mis tähendab füüsiliste isikute (haldusasi nr 3-16-1475) kaebeõiguse jaatamist populaarkaebuse esitamise vormis. Sellist lähenemist toetab PlanS rakendamise eesmärk. Ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse § 1 kohaselt enne käesoleva seaduse jõustumist algatatud planeeringud menetletakse lõpuni, lähtudes seni kehtinud PlanS-s sätestatud nõuetest. Kuigi ühest vastust ei ole võimalik anda küsimusele, kas kaebeõigus on „PlanS-s sätestatud nõue“, ei nähtu kohtule PlanS ettevalmistavatest materjalidest, et seadusandja oleks soovinud kaebeõigust PlanS üleminekusättes piirata. Ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse seletuskirjas on välja toodud (vt seletuskiri ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse eelnõu -572 SE- juurde, Riigikogu XII koosseis, arvutivõrgus kättesaadav <http://www.riigikogu.ee/>), et tulenevalt planeerimismenetluse ajamahukusest ning kulukusest, on mõistlik juba algatatud planeeringud menetleda lõpuni varem kehtinud PlanS-i kohaselt, planeeringu koostamise korraldajal on aga diskretsiooniõigus planeerimismenetlus lõpetada, kui ta leiab, et menetletav planeering ei ole tulevikus elluviidav õigusaktide muutumise tõttu. Seega tulnuks PlanS v.r kohaldumise vältimiseks PlanS v.r kehtivuse ajal algatatud planeerimismenetlus lõpetada ning algatada uus. Vastustaja seda aga teinud ei ole. Vastustaja arusaama ja põhjendust selle kohta, et maakonnaplaneeringu vaidlustamise võimalused on PlanS valguses ahenenud, ei nähtu ka korraldusest ega maakonnaplaneeringuga seotud materjalidest. Seega on põhjendatud ja põhiseaduse põhimõtteid (nt õiguskindluse ja õigusselguse põhimõtte) paremini silmas pidav tõlgendus, mille kohaselt lähtutakse PlanS v.r alusel algatatud ning PlanS kehtivuse ajal lõpuni viidud planeeringute vaidlustamisel PlanS v.r kaebeõiguse regulatsioonist.

9. PlanS v.r § 26 lg 1 võimaldab kaebuse esitamist nii subjektiivsete õiguste rikkumise tõttu kui ka avalikes huvides ehk populaarkaebusena. Kohtul lasub sellise kaebuse menetlemisel kohustus selgelt eristada, millises osas on kaebus esitatud subjektiivsete õiguste kaitseks ja millises osas soovitakse kaitsta avalikku huvi vastuolu tõttu seaduse vm õigusaktiga (Riigikohtu 24.05.2010 otsus nr 3-3-1-29-10, p 16). Populaarkaebuse eesmärgiks ei ole kolmandate isikute erahuvide kaitse. Ka populaarkaebuse puhul peab kaebaja välja tooma vaidlustatava haldusakti väidetava õigusvastasuse alused, osutades sealjuures õigusvastaselt kahjustatud avalikule huvile (3-3-1-29-10, p 19).

Ehkki kohus märkis 20.10.2016 kohtuistungil, et kohtule ei nähtu, et Hiiumaa elanikel puuduks ilmselgelt kaebeõigus vaidlustada maakonnaplaneeringut oma subjektiivsete õiguste kaitseks, on kohus, tutvudes täiendavalt asjas esitatud materjalidega, seisukohal, et Hiiumaa elanikel puudub õigus vaidlustada maakonnaplaneeringut oma subjektiivsete õiguste kaitseks. Subjektiivsete õiguste rikkumist ei saa sedastada, sest maakonnaplaneeringu alusel tuulikuid ei püstitata, seetõttu ei ole teada ka võimalike häiringute olemus ja intensiivsus. Pelgalt visuaalse loodusilme muutmine (arvestades mh, et tuulikud saavad paiknema vähemalt 12 km kaugusel Hiiumaa rannikust) ei kujuta endast piisavat alust sedastamaks õiguse riivet tervise- ja heaoluvajadustele vastavale keskkonnale (KEÜS § 23). Õigus tuulikutevabale Hiiumaale ei ole subjektiivne õigus, samuti ei eksisteeri subjektiivset õigust ümbritseva keskkonna muutumatuks jäämisele. Ühtlasi peab subjektiivsete õiguste rikkumist olema võimalik hinnata. See aga eeldab teavet tuulikute tekitatava müra, kõrguse ja paiknemise kohta. Sellist infot aga veel ei ole. Kohtul puudub alus eeldada, et tuulikute rajamisel ületatakse keskkonna kvaliteedi piirväärtusi, millise puhul eeldatakse keskkonna mittevastavust tervise- ja heaoluvajadustele (vt KEÜS § 23 lg 4). Asjakohase info puudumise tõttu ei saa Hiiumaa elanike subjektiivsete õiguste riivet maakonnaplaneeringuga sedastada ega eeldada. Seetõttu puudub vajadus ka hinnata, kas kaebuse esitanud Hiiumaa elanikel on planeeringualaga oluline puutumus (vt KEÜS § 23 lg 1), nt kas nende elukoht jääb planeeringu mõjualasse.

Subjektiivsete õiguste rikkumise eitamine ei too aga kohtu hinnangul kaasa vajadust asja arutamist uuendada (HKMS § 130), sest sisuliselt on füüsilised isikud esitanud populaarkaebuse, mis kuulub läbivaatamisele. Selle raames kontrollib kohus, kas maakonnaplaneeringu vastuvõtmine on olnud seaduslik, avalikest huvidest kantud ning kas vastustaja on kinni pidanud kaalutusreeglitest. Lisaks kuuluvad osad füüsiliste isikute kaebuse väited hindamisele MTÜ Hiiu Tuul ja Emmaste valla kaebuste raames: sisuliselt on liidetud haldusajades esitatud kaebused identsed.

10. KOV kaebeõigus tuleneb HKMS § 44 lg-test 4 ja 5. HKMS § 44 lg 4 kohaselt võib KOV esitada kaebuse teise avaliku võimu kandja vastu oma õiguste, sealhulgas omandiõiguse ja halduslepingust tuleneva õiguse kaitseks. HKMS § 44 lg 5 kohaselt võib KOV esitada kaebuse ka juhul, kui teise avaliku võimu kandja haldusakt või toiming takistab või raskendab oluliselt selle KOV üksuse ülesannete täitmist. Emmaste vald on oma kaebeõigust põhjendanud sellega, et maakonnaplaneering on PlanS § 55 lg-st 2 tulenevalt üldplaneeringu koostamise alus ja kuigi maakonnaplaneering ei kavanda otseselt ühtegi tuuleparki Emmaste valla territooriumile, rajatakse maakonnaplaneeringu elluviimisel üks maakonnaplaneeringuga kavandatavatest tuuleparkidest tuuleenergia tootmise alale PT7, mis jääb Emmaste valla vahetusse lähedusse. Seega mõjub maakonnaplaneering otseselt ja oluliselt tulevikus Emmaste valla otsustusõigust tema territooriumit puudutavates küsimustes, kuna sõltuvalt sellest, kus hakkavad paiknema merekaablid, tuleb rajada kõrgepingeliinid maismaale.

Riigikohus on tunnustanud KOV üksuse õigust esitada halduskohtusse kaebusi selliste keskkonnaasjades tehtud otsuste tühistamiseks või toimingute õigusvastaseks tunnistamiseks, mis võivad oluliselt mõjutada omavalitsusüksuse poolt kohaliku elu juhtimist ja kohaliku elu küsimuste otsustamist ning selle kaudu kahjustada kohaliku omavalitsuse olemuslike ülesannete täitmise võimalusi (Riigikohtu 28.02.2007 otsus nr 3-3-1-86-06, p 16). Samuti on Riigikohus leidnud, et KOV-le peab olema tagatud võimalus halduskohtus selliste haldusaktide vaidlustamiseks, millega võidakse rikkuda talle põhiseaduse (PS) §-st 154 ja PlanS v.r § 4 lg-st 2 ning kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (KOKS) § 6 lg-st 1 tulenevalt oma territooriumi ruumilise planeerimise õigust (Riigikohtu 25.05.2009 otsus nr 3-3-1-22-09, p 10). Riigikohus on ka väljendanud, et KOV kaebeõiguse tuvastamiseks tuleb igal konkreetsel juhul hinnata menetletava planeeringu seotust KOV poolt realiseeritavate ja kaitstavate konkreetsete avalike huvidega (Riigikohtu 16.01.2014 otsus nr 3-3-1-41-13, p 16).

Käesoleval juhul tõusetub Emmaste valla kaebeõiguse küsimus HKMS § 44 lg 5 alusel. Asjas ei nähtu, et planeeringuga oleks rikutud Emmaste valla õigusi, nt omandiõigust. Kuna planeeringuala KOV territooriumi ei hõlma, ei ole selline KOV õiguste rikkumine äratuntav. Emmaste vald on ise kaebeõiguse alusena välja toonud asjaolu, et tuuleenergia tootmise alalt PT7 lähtuv merekaabel ühendatakse tõenäoliselt Emmaste valla territooriumile rajatava kõrgepingeliiniga ning selline asjaolu riivab Emmaste valla enesekorraldusõigust nt valla planeerimispädevuse realiseerimisel. Kohus leiab, et Emmaste valla õiguste rikkumine on põhimõtteliselt võimalik. Kui leiab tuvastamist, et merekaablite asukoha märkimine maakonnaplaneeringus oleks kohustuslik, ei ole Emmaste valla õiguste riive maakonnaplaneeringuga välistatud: uue kõrgepingeliini rajamine valla territooriumile võib riivata Emmaste valla õigusi. Seega tunnistab kohus Emmaste valla kaebeõigust küsimuses, kas maakonnaplaneeringus oleks tulnud kajastada merekaablite asukohad. Lisaks, kuna Emmaste vald kaasati maakonnaplaneeringu menetlusse kooskõlastuse andmiseks, tuleb teda käsitleda menetlusosalisena HMS § 11 lg 1 p 4 kohaselt. Menetlusosalistel on õigus seaduspärasele haldusmenetlusele (3-3-1-86-06, p 19). Seega hõlmab Emmaste valla kaebeõigus ka küsimus, kas tema kooskõlastuse puudumise tõttu oli maakonnaplaneeringu kehtestamine õiguspärane. Emmaste vallal puudub populaarkaebuse esitamise õigus, s.o õigus nõuda, et tuuleparke Hiiumaa rannikumerre üldse ei rajataks.

11. KeÜS § 30 lg 2 kohaselt, kui keskkonnaorganisatsioon vaidlustab haldusakti või sooritatud toimingut HKMS või HMS-s sätestatud korras, eeldatakse, et tema huvi on põhjendatud või et tema õigusi on rikutud, kui vaidlustatud haldusakt või toiming on seotud organisatsiooni keskkonnakaitseliste eesmärkide või senise keskkonnakaitselise tegevusvaldkonnaga. KeÜS § 31 kohaselt on valitsusväline keskkonnaorganisatsioon (edaspidi *keskkonnaorganisatsioon*)

mittetulundusühing ja sihtasutus, kelle põhikirjaline eesmärk on keskkonnakaitselise ning kes oma tegevusega edendab keskkonnakaitselise. Sama paragrahvi lg 3 kohaselt tuleb keskkonnakaitselise edendamise hindamisel arvesse võtta ühenduse võimet oma põhikirjalisi eesmärke ellu viia, arvestades ühenduse senist tegevust, selle puudumise korral aga organisatsioonilist ülesehitust, liikmete arvu ja liikmeks saamise põhikirjalisi eeldusi.

MTÜ Hiiu Tuul põhikirja (kd I tl 66-67) p 2.1. kohaselt on ühingu eesmärgiks Hiiumaa ja sellega piirneva mereala looduse hoidmine, säästliku, inimväärse ning esteetiliselt kauni keskkonna kaitsmine, hoidmine ja taastamine. Vaidlust ei ole olnud selles, et MTÜ Hiiu Tuul põhikiri vastab KeÜS-s sätestatud keskkonnaorganisatsiooni põhikirjalise eesmärgi nõudele. Kolmas isik ja vastustaja on viidanud aga sellele, et MTÜ Hiiu Tuul on moodustatud pelgalt tuulikute vastu võitlemiseks, mitte keskkonnakaitselistel eesmärkidel. Sellele viitab MTÜ Hiiu Tuul põhikirja p 2.2. milles ühing on deklareerinud põhimõttelist vastuseisu tuulegeneraatoritele.

Keskkonnaühenduse peamiseks kriteeriumiteks on erialakirjanduses peetud keskkonnakaitselise eesmärgi deklareerimist ja eesmärgile vastavat tegevust, samuti vaidlusküsimuse seotust eesmärgiga (vt K. Relve. Isikute ühendused keskkonnahuvi esindajana: kas iga ühenduse õigus või valitute privileeg? *Juridica* 2007/10, lk 727–736). Keskkonnaühenduste kriteeriumide kindlaksmääramisel tuleb silmas pidada võimalikku kaebeõiguse kuritarvitamise riski, eelkõige võimalust, et keskkonnakaitselise sildi all püütakse edendada mingit erahuvi. Samas ei tohiks nõuded olla sedavõrd ranged, et vaid üksikud organisatsioonid suudaksid neid täita.

Kohtule ei nähtu, et MTÜ Hiiu Tuul tegevus ei vastaks ühingu deklareeritud eesmärgile või et ühing kuritarvitaks kaebeõigust. Kuigi MTÜ Hiiu Tuul ei ole tegutsenud pikka aega, on ühing välja toonud hulga tegevusi (kd IV tl 56 pöördel-57), mis on suunatud üldsuse teavitamisele tuuleparkidega seotud ohtudest. Lisaks kaebuse esitamisele käesolevas haldusasjas on MTÜ

Hiiu Tuul esitanud kaebuse Hiiu maavanema 14.08.2015 korralduse nr 1-1/2015/140 „Hiiu maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu „Tuuleenergeetika“ kehtestamine“ tühistamiseks (haldusasi nr 3-15-2320), mis näitab, et tegemist ei ole ühe konkreetse vaidluse jaoks moodustatud mittetulundusühinguga. Keskendumine ühele teemale ja enda selge positsioneerimine tuuleparkide suhtes ei tähenda kohtu hinnangul kaebeõiguse kuritarvitamist. Kohtule ei nähtu, et MTÜ Hiiu Tuul esindaks kellegi era- või ärihuve. Tegemist ei ole ka väikese grupi inimeste võitlusega tuulikute vastu. MTÜ-l Hiiu Tuul oli seisuga 20.07.2016 45 liiget (kd IV, tl 152). Riigikohus on rõhutanud, et kaebeõiguse tuvastamisel keskkonnaasjades tuleb arvestada Århusi konventsiooni üldist eesmärki, milleks on keskkonnaasjades üldsuse osalemise ja kohtusse pöördumise võimaluste avardamine, ning tõlgendada kaebeõiguse allikaks olevaid õigusnorme pigem laiendavalt (3-3-1-87-11, p 21). Seega tuleb jaatada MTÜ Hiiu Tuul kaebeõigust keskkonnakaitselistes aspektides. MTÜ Hiiu Tuul kaebeõigus hõlmab ka menetlusreeglite järgimist. Keskkonnaasjades ei ole enamasti võimalik veenvalt otsustada, et vaatamata puudustele haldusmenetluse läbiviimisel on selle tulemusel antud haldusakt sisuliselt õiguspärane (vt Riigikohtu 28.02.2007 otsus nr 3-3-1-86-06, p 24).

12. Kohus leiab, et maakonnaplaneering on kõrge abstraktsuse astmega strateegiline dokument, mistõttu võivad planeeringus toodud seletused ja kaalutlused olla üldisemat laadi. PlanS v.r § 7 ning PlanS asjakohaseid sätteid (eeskätt PlanS § 55 ja 56) kõrvutades ei viita miski sellele, et seadusandja oleks plaaninud maakonnaplaneeringu sisu ja tähendust oluliselt muuta (v.a populaarkaebuse esitamise võimaluse mittesättestamine). Sellele ei viita ka PlanS seletuskiri. Kaebajad leiavad, et enne planeeringu koostamist tulnuks välja selgitada tuuleparkide rajamise üksikasjalikud mõjud. Kohus leiab, et abstraktsemate planeerimisdokumentide puhul tuginetakse paratamatult üldisematele andmetele, kavandatud lahendused täpsustuvad madalamat järku planeerimisdokumentide ja lubade menetlemise käigus. Sellisena ei pruugi kõik maakonnaplaneeringus fikseeritud lahendused (näiteks looduskaitseala moodustamise tõttu ei ole võimalik täies mahus või üldse välja arendada tuulikuparki arendusalal PT1) realiseeruda, see aga ei tähenda, et planeering on algsel kujul õigusvastane. Kohus leidis 05.08.2016 määruses käesolevas haldusasjas, et maakonnaplaneering on strateegiline dokument, mille ülesandeks on planeeringuala arengu põhimõtete ja suundumuste määratlemine. See tähendab, et lõplikult ei ole otsustatud tuulikute arv, suurus ega nende paiknemine (sh tuuleparkide tööks vajalike kaablite asukoht). Maakonnaplaneeringu abstraktsuse astet arvestades ei saa seda pidada õigusvastaseks. Maakonnaplaneeringu kehtestamise aluseks olevas KSH aruandes on selgelt viidatud, et võimalike tuuleenergia tootmise alade projekteerimise käigus tuleb läbi viia KMH iga rajatava tuulikupargi osas eraldi (lk 108). Samuti on maakonnaplaneeringu seletuskirjas ja KSH aruandes toodud loetelu nõuetest, mida vastava KMH läbiviimisel tuleb arvestada. Samuti tuleb teostada KSH aruandes nimetatud täiendavad uuringud, nt Natura hindamine, uuringud linnustiku rännete kohta tuuleparkide piirkonnas jne. Seega saab tuuleparkide rajamine maakonnaplaneeringu järgi toimuda alles siis, kui vastavad keskkonnamõjud on hinnatud ja kaalutud (vt määruse p 8). Halduskohtu järeldusega nõustus ka Tallinna Ringkonnakohus, leides, et planeeringu kehtestamisega ei kaasne keskkonna pöördumatu kahjustamise ohtu (vt 29.08.2016 määruse p 11). Kohtu hinnangul ei pruugi keskkonnamõjude väljaselgitamine kaebajate soovitud moel enne maakonnaplaneeringu kehtestamist olla otstarbekas ega võimalikki, kuna uuringute läbiviimine on võimalik siis, kui on teada, kuhu täpselt, kui palju ja millistele parameetritele vastavaid (kui kõrged, millise võimsusega jne) tuulikuid ehitatakse. Aluse edasiste uuringute läbiviimiseks annabki maakonnaplaneering. Kui maakonnaplaneering tühistada, valitseks ebaselgus, milliseid merealaseid tuleks täiendavalt uurida. Kohus ei näe alust kaebajate hirmul, et maakonnaplaneering annaks kolmandale isikule n-ö blankovolituse keskkonnanõudeid eiravaks ehitustegevuseks, sh et puuduks võimalus välja antavat ehitusluba hiljem muuta või kehtetuks tunnistada. Konkreetsete tuulikuparkide rajamine on kaalutusotsus, mille käigus tuleb kaaluda nii riiklikke (riigikaitse,

energiajulgeolek), keskkonnakaitselisi kui ka kogukondlike huve. Vastavad kaalutusotsused on eraldiseisvalt kohtulikult kontrollitavad. Kohtul ei ole põhjust eeldada, et tuulikuparkide edasise arendustegevuse käigus jääksid viidatud huvid kaalumata ja tasakaalustamata.

13. Kohus leidis 05.08.2016 määruses käesolevas haldusasjas, et tuuleenergia kui taastuenergia arendamine Hiiu rannikuvetes järgib üleriigilistes ja regionaalsetes arengudokumentides fikseeritud põhimõtteid (vt määruse p 7). Kohus ei pea vajalikuks korrata varem esitatud seisukohti viidetega vastavatele arengudokumentidele. Kohus peab vajalikuks lisada järgmist. Asjaolu, et kõik tuuleenergia arendusalad ei ole kattuvad üldplaneeringus toodutega (iseäranis tuuleenergia arendusala PT 7, vt väljavõte üleriigilisest planeeringust – kd I, tl 205), ei viita vastuolule üleriigilise planeeringuga ega vii maakonnaplaneeringu tühistamiseni. Üleriigilise planeeringu joonisel 10 „Eesti energiavarustuse ja võrguühenduste arengusuunad“ on kajastatud „eelistatud alad mere- ja maismaa tuuleparkide rajamiseks“ ning viidatud, et sobivate alade leidmiseks tehtud uuringute tulemustele tuginedes ning iga konkreetse piirkonna eripära arvestades saab meretuulikuparke kavandada maakonnaplaneeringute kaudu, tagades parkide piisava kauguse väikesaartest, säilitades muinsus- ja looduskaitse väärtused, liikide rändekoridorid ja elupaigad. Seega tuleneb üleriigilisest planeeringust, et konkreetset meretuuleparkide alad tuleb paika panna madalamatasemelistes maakonnaplaneeringutes, toetudes täpsematele uuringutulemustele. Üleriigiline planeering näeb ette vajaduse suurendada taastuenergia osakaalu ja seda just tuuleenergia arvelt (üleriigiline planeering, lk 17, lk 33). Tuuleenergia tootmine ekspordiks ei ole kohtu hinnangul vastuolus üleriigilise planeeringu eesmärkidega.

Kaebajad viitasid kohtuistungil Vabariigi Valitsuse poolt 06.10.2016 vastuvõetud Eesti energiamaajanduse arengukavale aastani 2030 ja leidsid, et EL taastuenergia direktiivist 2009/28/EÜ tulenev eesmärk (25% lõpptarbimisest peks olema taastuenergia) on Eestil täidetud juba 2011. aastal. Samas kehtestab taastuenergia direktiiv üksnes miinimumstandardi ega pea mingil määral taunitavaks olukorda, kus liikmesriik ületab taastuenergia osakaalule seatud eesmärgi. „Energiamajanduse arengukava aastani 2030“ seab eesmärgiks, et aastal 2030 moodustab taastuvatest energiaallikatest elektri tootmine 50% sisemisest elektri lõpptarbimisest (vt 1. pt „Kokkuvõte“, lk 7). Seega on tuuleenergia arendamine kooskõlas EL ja riigisiseste eesmärkidega suurendada järk-järgult taastuenergia osakaalu elektritarbimises.

14. Kaebajad on leidnud, et vastustaja on koostanud planeeringu alal, millele planeeringu koostamine ei ole vastustaja pädevuses. Kohus ei nõustu kaebajate väitega.

PlanS v.r § 10 lg 3 kohaselt algatab maakonnaplaneeringu koostamise maavanem või Vabariigi Valitsus ja selle koostamist korraldab maavanem. Seega võis Vabariigi Valitsus maakonnaplaneeringu koostamise ülesandeks teha maavanemale. Sellist regulatsiooni ongi kasutatud Hiiu mereala maakonnaplaneeringu algatamisel. Vabariigi Valitsuse 11.10.2012 korralduse nr 441 p-s 2 (kd I, tl 27) on planeeringu koostamine tehtud ülesandeks Hiiu maavanemale. Nimetatud korralduse juurde kuulub ka lisa, kus on fikseeritud planeeritavad alad. Kaebaja järeldus, et PlanS v.r alusel ei saa Vabariigi Valitsuse volitus maakonnaplaneeringu koostamiseks ulatuda väljapoole maakonna piire, on ebaõige. Vastustaja on põhjendatult tähelepanu juhtinud, et PlanS v.r § 7 lg 2 sätestas erandi, mh võimaluse koostada maakonnaplaneering mitmele maakonnale või avalikule veekogule. Veeseaduse § 5 lg 1 p 1 ja 2 kohaselt on avalik veekogu muuhulgas ka sisemeri ja territoriaalmeri. ETHS § 4¹ sätestab, et PlanS-s sätestatud pädevuse ulatuses on maavanemal õigus koostada maakonnaplaneering nii maismaa kui ka avalike veekogude kohta, välja arvatud sise- ja territoriaalmeri kohta. Vastav muudatus jõustus aga 01.07.2015, varem algatatud maakonnaplaneeringud tuli lõpuni menetleda aga PlanS v.r kohaselt. Seega oli maakonnaplaneeringu koostamine ja kehtestamine vastustaja pädevuses.

15. Kaebajad on väitnud, et maakonnaplaneering on nõuetekohaselt kooskõlastamata, puuduvad kohalike omavalitsuste (Emmaste valla ja Käina valla) ning Keskkonnaameti kooskõlastused. Kohus ei nõustu selle väitega.

Vaidlust ei ole selles, et maakonnaplaneeringu kooskõlastuse kohustust KOV-dega ei tulene PlanS v.r § 17 lg 2 p-st 1, kuna maakonnaplaneeringu alale ei ulatu ühegi KOV territoorium. Maakonnaplaneeringu kooskõlastamise kohustuse on PlanS v.r § 17 lg 3 p-st 1 tulenevalt määranud Rahandusministeerium oma 28.02.2014 kirjaga. Vaidlust ei ole ka selles, et Emmaste vald ja Käina vald ei ole maakonnaplaneeringut kooskõlastanud (vt Emmaste valla 03.07.2014 kiri nr 2-7/189-2 kd I, tl 70-75, Käina Vallavolikogu 18.09.2014 otsus nr 49 kd I, tl 76 ja pöördel). Kohtule nähtub, et Emmaste valla ja Käina valla vastuväiteid on kohasel viisil vastustaja ja Rahandusministeeriumi poolt menetletud, vt Emmaste ja Käina Valla esindajate ärakuulamise protokoll (kd I, tl 197-199), Rahandusministeeriumi seisukoht Käina valla vastuväidete osas (kd I tl 199 pöördel – 204) ja Emmaste valla vastuväidete osas (kd I tl 191-196), Hiiu Maavalitsuse vastus Emmaste vallale (kd IV, tl 33-34), Rahandusministeeriumi 04.04.2016 kiri järelevalve teostamisest (kd I, tl 30-39). Kohtule nähtub, et Emmaste valla ja Käina valla esitatud vastuväidete arvestamata jätmist on vastustaja ja Rahandusministeerium piisavalt põhjendatud ning maakonnaplaneeringut ei ole põhjust tühistada menetluslike minetuste tõttu. Seonduvalt Emmaste valla ja Käina Valla vastuväidetega on kaebajad tõstatanud põhimõttelise küsimuse – kas maakonnaplaneeringu vastuvõtmine KOV-de kooskõlastamata jätmiste tõttu on olnud õiguspärane. Sisuliselt leiab Emmaste vald, et KOV-l on kooskõlastuse andmise menetluses õigus otsustada tuuleparkide lubamise üle Hiiumaa rannikumerre („Kui Emmaste ja Käina valla kooskõlastama jätmisel viidatud vastuolu põhjust – vastuolu PlanS §-ga 1 – oleks maakonnaplaneeringu koostamisel arvestatud, oleks kehtestatud I valikuvariant, mis näeb ette arengu, keskendudes kalandusele ja turismile olemasolevat loodus- ja elukeskkonda säilitades“ — vt 06.10.2016 menetlusedokument, kd IV tl 59 pöördel). Sellist tähendust KOV kooskõlastustele ei saa kohtu hinnangul omistada. PlanS-s sätestatud kooskõlastamise mõte ei ole selles, et KOV-d saaksid maakonnaplaneeringu menetluse blokeerida. Kooskõlastamise mõte on, et võimalikud seadusega vastuolud saaksid kõrvaldatud. Emmaste valla ja Käina Valla tõstatatud üldised vastuolud PlanS-ga oleksid kõrvaldatavad seeläbi, et tuulikuud ei oleks Hiiumaa rannikuvettesse üldse lubatud, st vastav osa oleks tulnud planeeringust välja jätta. Sellist nõudmist KOV-d esitada ei saa. KOV õiguste ja pädevusega ei ole selline nõue ka kuidagi põhjendatav. Energiapoliitika kujundamine ei ole KOV-de pädevuses.

Kaebajate 06.10.2016 menetlusedokumentis viidatud Riigikohtu praktika ei ole asjakohane. Asjas nr 3-3-1-1-10 oli tegemist vaidlusega, mis puudutas KOV üldplaneeringu kooskõlastamist Keskkonnaministeeriumi poolt. Tegemist ei ole käesoleva asjaga analoogse olukorraga, kus KOV annab kooskõlastuse maakonnaplaneeringule, mis on võrreldes üldplaneeringuga kõrgema taseme planeering (iseäranis olukorras, kus planeeringuala hõlmab merealasad, s.o ei puuduta KOV territooriumi). KOV-d ei saa PlanS üldsätetele toetudes blokeerida maakonnaplaneeringu vastuvõtmist motiivil, et neile põhimõtteliselt ei meeldi planeeringulahendus. Tuulikuparkide kavandamist Hiiumaa rannikuvettesse ei saa aga lugeda õigusvastaseks tegevuseks. Ka viide asjale nr 3-3-1-38-10 ei ole käesoleva vaidluse konteksti silmas pidades asjakohane, sest nimetatud kohtuasjas käsitles Riigikohus KOV nõusoleku siduvuse küsimust maapõueseaduse kontekstis. Riigikohus leidis maapõueseaduse regulatsiooni analüüsides, et Vabariigi Valitsus ei teosta maapõueseaduse § 20 lg 3 alusel kontrolli kohaliku omavalitsuse vastavate otsuste üle, vaid langetab oma otsuse, kaaludes riikliku huvi olulisust. Kui kohalik omavalitsus lähtub nõusoleku andmise üle otsustamisel omavalitsusüksuse ja kohaliku kogukonna huvidest, siis Vabariigi Valitsus hindab seda, kas riigi huvi kaalub üles kohaliku omavalitsuse poolt väljatoodud põhjused loa mitteandmiseks (p 17). Kohus juhib siinjuures tähelepanu sellele, et maapõueseaduse § 20 lg 3 kohaselt on

Vabariigi Valitsusel lõpliku sõna õigus üldgeoloogilise uurimistöö loa andmiseks ka juhul, kui KOV ei ole nõus maavara otsingu eesmärgil üldgeoloogilise uurimistöö loa või uuringuloa andmisega. Viidatud kohtuasjadest ei tulene järeldust, et KOV-i mittenõustumine planeeringulahendusega oleks maakonnaplaneeringu korraldajale siduv. Riigikohtu viidatud lahenditest tuleneb järeldus, et selget vahet tuleb teha riigi ja KOV pädevuse vahel ning üks võimuharu ei saa teostada teise võimuharu pädevust, asendades teise kaalutlustega enda kaalutlustega.

Kohus ei nõustu sellega, et maakonnaplaneeringul puudub Keskkonnaameti kooskõlastus. Keskkonnaamet on 19.06.2014 kirjaga nr HLS 6-5/14/1184-3 (kd IV, tl 35-38) kooskõlastanud maakonnaplaneeringu tingimuslikult, sh on viidanud, et kui Keskkonnaameti märkuste põhjal maakonnaplaneeringut ja KSH aruande eelnõusid täiendatakse, ei ole vajadust maakonnaplaneeringut uuesti Keskkonnaametile kooskõlastamiseks esitada. Kohtule nähtub, et maakonnaplaneeringut ja KSH aruannet on Keskkonnaameti märkusi arvestades muudetud (vrldl keskkonnaameti 19.06.2014 kirja nr HLS 6-5/14/1184-3 I osa p-d 1, 8–10, II osa p 2 ja maakonnaplaneeringu kooskõlastustabel – kd IV, tl 26–28). Kaebajad ei ole välja toonud ja ka kohtule ei nähtu, et mõni Keskkonnaameti märkus, iseäranis selline, mis võiks kaasa tuua maakonnaplaneeringu tühistamise vajaduse, oleks jäänud arvesse võtmata. Ka Keskkonnaministeerium on maakonnaplaneeringu kooskõlastanud ja tema märkustega on arvestatud (maakonnaplaneeringu kooskõlastustabel – kd IV, tl 30–32). Kui asuda ka seisukohale, et maakonnaplaneeringu puhul pidi KSH aruande üle järelevalvet teostama Keskkonnaministeerium, on see nõue sisuliselt täidetud. Kuna kohus hindab kaebajate keskkonnavalaseid väiteid sisuliselt, ei ole vajadust analüüsida, kas Keskkonnaameti kooskõlastuse andmine kui menetlustoimingu eraldiseisev vaidlustamine on võimalik ja põhjendatud.

16. Rahandusministeeriumi 04.04.2016 kirja (kd IV, tl 6 pöördel) kohaselt asus Rahandusministeerium seisukohale, et Hiiu mereala maakonnaplaneeringu menetlemisel on järgitud PlanS v.r sätestatud menetlusnorme ja ORMO asukohavaliku eriregulatsiooni. Rahandusministeerium on palunud enne planeeringu kehtestamist maavanemal arvestada 04.04.2016 kirja peatükis I ja IV toodud nõuetega planeeringu õigusaktidele vastavusse viimise osas ning peatükis V toodud kokkuleppe või seisukohtadega planeeringule esitatud vastuväidete osas. Ühtlasi palus rahandusminister maavanemal kaaluda käesoleva kirja peatükis III esitatud märkustega arvestamist. Rahandusministeerium on oma 04.04.2016 kirjaga andnud pärast 04.04.2016 kirjas väljatoodud nõuete täitmist heakskiidu planeeringule ja teinud ettepaneku planeering kehtestada. Rahandusministeeriumi heakskiidus ei olnud kohtu hinnangul viidatud olulistele sisulistele vajakajäämistele maakonnaplaneeringu menetluses. Kohtule nähtuvalt on vastustaja Rahandusministeeriumi 04.04.2016 kirjas toodud puudused sisuliselt kõrvaldanud (vt vastustaja vastavat analüüsi vastuses kaebusele, p-d 53—58, kd IV tl 6 pöördel – 7 pöördel). Tingimuslik kooskõlastamine on PlanS v.r kohaselt võimalik. See on ka kooskõlas menetlusökoonoomia põhimõttega. Kohus ei nõustu seetõttu, et maakonnaplaneeringul puudus nõutav Rahandusministeeriumi heakskiit.

17. Keskkonnaamet märkis, et hetkel teadaolevate asjaolude alusel ei ole ette näha otsest riigipiiriülese mõju esinemist. Samas võivad planeeringus käsitletavat mereala kasutusviisid (merepargid ja tehniline taristu) omada piiriülest mõju. Eelnevat arvestades teavitas Keskkonnaministeerium 15.02.2013 kirjaga nr 11-2/13/1337 maakonnaplaneeringu algatamisest ja võimalikest edaspidistest konsultatsioonidest piirkonna naaberriikide (Soome ja Rootsi) vastavaid ametiasutusi. (kd I, tl 207). Piiriülese keskkonnamõju hindamise (Espoo) konventsioonist tulenev kohustus piiriülese keskkonnamõju hindamiseks on sätestatud ka KeHJS §-s 46. KeHJS § 46 lg 1 p 1 kohaselt on piiriülese keskkonnamõju strateegiline hindamine vajalik juhul, kui planeerimisdokumendi elluviimisega kaasneb eeldatavalt oluline keskkonnamõju teise riigi keskkonnale. Kaebajad ei ole näidanud, milles antud hetkel selline

piiriülene mõju seisneb. Espoo konventsiooni lisas I loetletud tegevuste hulgas, mis võivad eelduslikult esile kutsuda olulist kahjulikku piiriülest mõju, ei ole nimetatud tuuleparke. Riikidel on küll kaalutusõigus otsustada, et ka konventsiooni lisas I nimetatud tegevused võivad omada olulist piiriülest kahjulikku keskkonnamõju lähtuvalt konventsiooni lisast III, kuid kohtu hinnangul ei järeldu Espoo konventsioonist, et tuulikuparke selliste objektidena kindlasti käsitleda tuleb. Selgusetu on, miks on rahvusvahelise koostöö tegemiseks vajalik maakonnaplaneering ja selle aluseks olev KSH tühistada ning miks ei ole koostööd võimalik teha edasise tegevuse käigus.

18. Kohtule ei nähtu, et planeeringu vastuvõtmisel oleks rikutud kaalutusreegleid sh haldusakti põhjendamiskohustust. Maakonnaplaneeringus ei ole küll ulatuslikult põhjendatud, miks stsenaariumit nr 2 on eelistatud stsenaariumile nr 3, kuid arvestades kaebajate eelistusi (stsenaarium nr 1), ei saa tegemist olla olulise puudusega kaalutusõiguse teostamisel. Vastustaja on maakonnaplaneeringus viidanud üleriigilistele ja regionaalsetele arengudokumentidele, mis näevad ette eesmärgina taastuenergia osakaalu suurendamist elektrienergia lõpptarbimisest. Arvestades, et alad, kuhu meretuuleparke looduslike jm tingimuste tõttu Eestis saaks rajada, on piiratud, eeldanuks stsenaariumi nr 1 kasuks otsustamine veenvaid põhjendusi. Kohtule ei nähtu, et selliseid argumente oleks mh kaebajate poolt esitatud. Kui ka vastab tõele kõigi kaebajate väide, et suur osa Hiiumaa elanikest tuuleparke Hiiumaa ümbrusesse ei soovi, ei tähenda see seda, et tuulikuparkide rajamine ei oleks avalikes huvides ning sellisest plaanist tuleks sootuks loobuda.

Planeeringuga on välja valitud alad, kuhu lähtudes olemasolevast infost on potentsiaalselt võimalik tuuleenergia tootmiseks vajalikke ehitisi ehitada. Lähtuvalt KSH hinnangust ja erutelude käigus kujunenud erinevate osapoolte seisukohtadest leiti, et tuuleenergia tootmise alade miinimumkaugus rannajoonest peaks olema 12 km. Alade määramisel võeti arvesse mh kalurite huve traalpüügil (vt maakonnaplaneeringu seletuskiri p 2.3.1.1). Tuuleenergia tootmise arendamise üle otsustamisel lähtuti ka sellest, tuuleparkide ühendamisel kohaliku kesk- ja/või kõrgepingevõrguga paraneks elektri varustuskindlus Hiiumaal.

Kohus nõustub vastustajaga, et arvestades maakonnaplaneeringuga seonduvate kooskõlastuste, arvamuste jms dokumentide mahtu on otstarbekas neid kõiki korralduses eraldi käsitleda. Kogu planeeringu dokumentatsioon, sh avalike arutelude protokollid, vastused ja selgitused jms on Hiiu maavalitsuse veebilehel kättesaadav. Samuti on korralduses viidatud olulisematele planeeringu menetlemisega seotud asjaoludele. Korralduses on loetletud kõik olemasolevad kooskõlastused (korralduse I ptk, lk 4), ühtlasi on ära toodud Emmaste ja Käina valla seisukohad kooskõlastuse andmata jätmise kohta ja maavanema vastused (korralduse I pt, lk 4-5). Lisaks on tehtud kokkuvõtte Rahandusministeeriumi poolt järelevalve käigus tuvastatud puudustest ning toodud välja märkimisväärsed muudatused (Korralduse I pt, lk 6). Kohtule nähtub, et korralduses on välja toodud kõik nõutavad haldusakti põhjenduse osad — haldusakti õiguslik alus, aga ka kirjeldus tegeliku elu asjaoludest, mis tingisid haldusakti andmise. Korralduses on toodud kaalutlused, miks on haldusakti andmiseni jõutud ning põhjendused selle kohta, milliseid mõjusid üks või teine planeeringulahendus võib omada. Kohtule ei nähtu, et vastustaja oleks rikkunud haldusakti põhjendamiskohustust. Kohus ei saa hinnata kaalutusotsuse otstarbekust. Seega ei saa kohus seisukohta võtta selle kohta, kas ja millises mahus tuleb maakonnaplaneeringus erinevaid teemasid käsitleda. Planeerimismenetlusele on omane avar diskretsioon. Samuti ei saa kohus võtta seisukohta selle kohta, kas tuuleenergia arendusalasid on liiga palju ning kas tuuleenergia parkide koguvõimsus on liiga suur. Kaebajad ei ole ka välja toonud seda, millises ulatuses oleks tuuleenergia alade planeerimine aktsepteeritav, mistõttu ei ole võimalik ka vastavaid kaebajate väiteid hinnata.

19. Vastustaja on maakonnaplaneeringu seletuskirjas (p 2.3.4) kajastanud, et kuna tuulikute paigutamine tuuleenergia tootmise alale sõltub paljudest teguritest ja on vaja teha täiendavaid uuringuid, ei ole maakonnaplaneeringuga võimalik määrata ei tuulikute ega kaablite täpseid asukohti. Samuti ei ole võimalik mereala planeeringus määrata kaabli täpset asukohta Hiiumaal ning asukohta naabemaakondades. Kaabli täpne asukoht sõltub tuuleenergia arendusalade elluviidavusest, tuulegeneraatorite arvust, paigutusest ja kujust, tuulikute tehnilistest parameetritest jms. Ülaltoodust tuleneb, et vastustaja on merekaablite täpse asukoha kajastamata jätmist maakonnaplaneeringus põhjendanud. Kohus leiab, et vastustaja ei ole kaalutusreegleid rikkunud. PlanS v.r ega ühestki teisest õigusaktist ei tulene kohustust maakonnaplaneeringus merekaablite kajastamiseks. Kuna maakonnaplaneering ei kajasta tuulikute täpset asukohta, saaks kaabli asukoht paratamatult olla esialgne ja tõenäoliselt ebatäpne. Kohtule ei nähtu, et kaabli asukoha kajastamata jätmise riiks kaebajate õigusi. Merekaablite rajamise näol on igal juhul tegemist olulise keskkonnamõju omava tegevusega (sellele on viidatud ka KSH aruandes), ning vastavad planeerimisotsused on eraldi vaidlustatavad. Õige on küll väide, et kaablite asukoha vaidluses ei saa enam planeeringut tervikuna vaidlustada, kuid puuduvad mistahes andmed otsustamiseks, et merekaablite paigaldamine oleks iseenesest niivõrd keskkonnoahelik tegevus, et välistaks tuuleparkide rajamise. Küsimus, kas Hiiumaa pinnal hakkaksid kulgema õhu või maa-alused kõrgepingeliinid, ei ole antud maakonnaplaneeringuga otsustatav küsimus. Kohus ei saa võtta seisukohta, et maakonnaplaneering on õigusvastane võimaliku tulevikus rajatava õhukõrgepingeliini tõttu. Maakonnaplaneeringust nähtub, et tuuleenergia kasutamine mh Hiiumaa varustuskindluse parandamiseks on olnud Hiiumaa elanike soov. Seetõttu tuleb ka ühenduse loomist ja uusi liine taluda.

20. Väitele ORMO regulatsiooni arvestamise kohta on nii vastustaja kui ka Rahandusministeerium maakonnaplaneeringu menetluses põhjalikult vastanud, vt nt Rahandusministeeriumi vastused Emmaste vallale (kd I tl 191-196) ja Käina vallale (kd I, tl 202-204,). Kohus nõustub vastustaja ja Rahandusministeeriumi järelduste ja põhjendustega ning ei pea vajalikuks neid korrata. Kohus leiab, et maakonnaplaneeringu menetluse käigus on ORMO põhimõtteid sisuliselt arvestatud — kaalutud on mitut võimalikku arendusalade asukohta ning läbi on viidud ulatuslik avalikustamise protsess. Samuti on kaasatud olnud ka Hiiumaa KOV-d.

21. Meretuulealade mõju Natura 2000 aladele on käsitletud KSH aruandes, mis on maakonnaplaneeringu juurde kuuluv dokument. KSH aruande kohaselt on Natura loodusalaade asjakohase hindamise vajalikkus tuuleenergia tootmise aladel PT1, PT3 ja PT5 vaja otsustada edasiste etappide käigus, kasutades põhjalikumaid andmeid planeeritavate tuuleparkide kohta. Tulenevalt kaugusest lähima loodusalani ei ole tuvastatud planeeritud tuuleenergia tootmise alade PT2 ja PT4 negatiivset mõju. Isenesest planeeritud tuuleenergia tootmise ala PT7 puhul ei ole negatiivne mõju loodusalale samuti tuvastatud, kuid mõju võib tekkida tuuleparkide jaoks vajalikke kaabliühenduste ehitamisel. Kui selgub, mis kaabliühendused, milliste tuuleparkidele on vajalikud, tuleb Natura 2000 hindamisel käsitleda nii kaablikoridoride rajamist kui tuuleparkidega kaasnevat tegevust (vt KSH aruande ptk 5.4.3). Kohus nõustub vastustajaga, et KeHJS § 45 lg 2 regulatsioon ei tähenda seda, et planeeringuga ei tohiks kaasneda mistahes negatiivseid mõjusid Natura alale, vaid seda, et kehtestatav planeering ei tohi ohustada Natura alade terviklikkust ega kaitse-eesmärki. Mistahes kahjuliku mõju ilmumise võimalus Natura alale ei välista maakonnaplaneeringu kehtestamist. Maakonnaplaneering tuleks tühistada siis, kui olemasoleva info põhjal oleks selge, et kavandatav tegevus ei tagaks Natura alade terviklikkust ega nende kaitse-eesmärki. Käesoleval juhul KSH aruanne selliseks järelduseks alust ei anna. Kohtule ei nähtu ka seda, et KSH aruande koostamisel oleks eiratud Natura hindamise juhendmaterjale või põhimõtteid. Nõustuda tuleb vastustajaga selles, et looduskeskkonna ja Natura 2000 alade kaitse

eesmärgiga on kooskõlas just selline olukord, kus mõju Natura 2000 aladele hinnatakse alles tervikliku informatsiooni olemasolul. Maakonnaplaneeringu seletuskirjas on viidatud, et kui tuuleenergia tootmise ala kattub olemasolevate looduskaitsealade eesmärkidega, tuleb lähtuda looduskaitsealadest eesmärkidest. Maakonnaplaneeringu seletuskirjas on samuti viidatud, et planeeritud tuuleenergia tootmise alade projekteerimisel tuleb läbi viia iga arendusala puhul eraldi KMH protsess. Seletuskiri fikseerib ka vastava hindamise lähtealused ja nõuded täiendavateks uuringuteks planeeritavate tuuleenergia tootmise alade lõikes (vt tabel 4, lk 25). Kuna KSH aruandes ei tuvastatud, et maakonnaplaneeringu elluviimisega kaasneks konkreetne ja ettenähtav ebasoodne mõju Natura 2000 aladele, ei olnud vaja Vabariigi Valitsuse nõusolekut planeeringu kehtestamiseks taotleda. Kohus nõustub vastustajaga, et KeÜS §-s 10 sätestatud vältimispõhimõttest ei tulene keeldu tegeleda mistahes keskkonda mõjutava tegevusega. Kokkuvõttes ei nähtu kohtule, et maakonnaplaneeringu koostamisel ei oleks vajalikul määral silmas teetud keskkonnakaitsealade nõudeid.

Kohus leidis 05.08.2016 määruses (p 9), et maakonnaplaneeringus on vajaliku tähelepanu pööratud ka võimalikule Apollo madaliku kaitse alla võtmisele. KSH aruande kohaselt: „Tähelepanu väärt on Apollo madalik, mis kuulub projekteeritavate kaitsealade hulka ja mille territoorium kattub osaliselt tuulepargi PT1 jaoks valitud alaga. Tuuleparkide rajamisega Apollo madaliku võib kaasneda oluline mõju seal olevatele väärtuslikele elupaikadele ehk karidele (1170) ja liivamadale (1110). Samuti on madalik tähtis peatumis-, toitumis- ja talvitusala aulile (*Clangula hyemalis*), millele selles piirkonnas planeeritud tegevus võib avaldada negatiivset mõju. Kuna tegemist on planeeritud looduskaitsealaga, ei kehti veel selle territooriumil looduskaitsealadest lähtuvad piirangud ja keelud. Vastavalt nimetatud looduskaitseala moodustamise menetluse kulgemisele, täiendavalt teostatavatele uuringutele ja looduskaitseala moodustamisel kehtestatavale kaitsekorrale selgub Apollo madaliku tuulepargi rajamise võimalikkus ning ulatus.“ (KSH aruanne, lk 108). Seega arvestab maakonnaplaneering Apollo madaliku võimaliku kaitse alla võtmisega ning lubab nimetatud alal arendustegevust üksnes juhul, kui see ei kujuta keskkonnale ohtu. Kolmas isik on avaldanud, et esitas 26.06.2015 Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumile taotluse Loode-Eesti (Hiiumaa) avamere tuulepargi hoonestusloa taotluse muutmiseks selliselt, et planeeritud tuulepargi ala ei kattu planeeritava kaitsealaga, mistõttu kohtu hinnangul väheneb veelgi potentsiaalne võimalus kahjustada Apollo madaliku olukorda. Kohus leiab ülaltoodud arvestades, et puudub reaalne oht, et maakonnaplaneeringu kehtestamise tõttu saab kahjustada loodava Apollo madaliku kaitseala loodusväärtuslik seisund.

22. Kaebaja etteheide, nagu ei oleks planeeringu kehtestamisel arvestatud keskkonnaministri 26.06.2015 määrusega nr 16, ei ole põhjendatud. Asjakohaselt on vastustaja viidanud, et nimetatud määruse eesmärgiks on kehtestada riigikaitsealade ehitise piiranguvööndite ulatus. Ehitised, mille ulatust määrusega kehtestatakse ja mis peaks kajastuma võimaluse korral maakonnaplaneeringus, on kehtestatud määruse lisas 1. Määruse lisas 1 on Hiiumaaga seonduvalt toodud üksnes Pühalepa vallas olev Kapasto lasketiir. Viidatud ehitus ei jää maakonnaplaneeringu planeerimisalasse. Ühtegi muud riigikaitsealade ehitist, mille piiranguvööndi sätestamise kohustuse määrus ette näeks, maakonnaplaneering kohtule nähtuvalt ei hõlma. Oluline on ka see, et maakonnaplaneeringu menetlusse oli kaasatud arvamusandmiseks Kaitseministerium, kes on pädev ametiasutus viidatud probleemidele tähelepanu osutamiseks. Kohtule ei nähtu, kuidas riigikaitsealade ehitiste piiranguvöönditega arvestamata jätmine, kui see ka tõele vastaks, rikuks kaebajate õigusi.

23. Kohus nõustub vastustaja ja kolmanda isikuga, et kaebajate tuginemine 2009. a petitioonile ei ole korrektne. Esiteks nähtu kohtule, et vastav petitioon on ajendatud konkreetsest tuulepargi projektist (AS Raunisaar plaan rajada Hiiumaale 500MW koguvõimsusega tuuleelektrijaam), mitte maakonnaplaneeringu menetlusest. Viidatud petitiooni koostamine ja allkirjade kogumine leidis aset 2009. aastal, s.o enne

maakonnaplaneeringu algatamist. Petitsioonist nähtuvalt (vt alajaotus „Juriidilist lahendit vajavad aspektid“) häirib petitsiooni esitajaid mh see, et AS Raunisaar plaan rajada Hiiumaale 500MW koguvõimsusega tuuleelektrijaam ei kajastu riiklikus arengukavas. Samuti leitakse, et enam kui viiest tuulikust koosnevaid tuuleelektrijaamasid saab rajada lähtudes üleriigilisest teemaplaneeringust ja vastavast maakonnaplaneeringust, mida petitsiooni esitamise hetkel kehtestatud ei olnud. Peale petitsiooni koostamist on vastu võetud üleriigiline planeering, mis näeb tuuleenergia arendamiseks sobivad merealad mh Hiiumaa ümbruses. Samuti kehtestab õigusliku aluse edasiseks arendustegevuseks maakonnaplaneering. Maakonnaplaneeringu menetluses on Hiiumaa elanikud saanud osaleda ning väljapakutud lahendus näeb tuulikuparkide ehitamise ette mitte lähemale kui 12 km Hiiumaa rannikust. Kohalike elanike jaoks on maakonnaplaneeringu seletuskirjas ette nähtud kompensatsioonimehhanismide väljatöötamise kohustus, mille puudumist 2009. a. nähti ühe probleemina. Kõik need asjaolud viitavad, et õiguslik ja sotsiaalne olukord on vahepeal muutunud, mistõttu ei ole kohtu hinnangul korrektne tugineda 2009. a petitsiooni esitamise käigus kogutud allkirjadele, demonstreerimaks üldsuse vastuseisu maakonnaplaneeringule.

24. Kohtule ei nähtu, et arvestama on jäetud TÜ Eesti Mereinstituut läbi viidud avamerre tuuleparkide rajamisega Loode-Eesti rannikumerre kaasnevate keskkonnamõju hindamise aruandega. KSH aruandes on sellele viidatud (KSH aruande lk 47, 117). Maakonnaplaneeringu menetluses on läbi viidud eraldiseisev KSH ning sätestatud KMH hindamise läbiviimise kohustus tulevikus. Sellest tulenevalt on tuulikuparkide rajamise korral vaja igal juhul teha uus KMH ning lähtuda edasises menetluses uuemast ja asjakohasemat informatsioonist.

25. Kohtule ei nähtu, et kuidas vastustaja oleks pidanud viidatud AS Eleringi uuringutega arvestama ja mida neile tuginevalt maakonnaplaneeringus muutma. Kohtu hinnangul ei väära AS Eleringi uuringud maakonnaplaneeringu õiguspärasust.

26. Ülaltoodut arvestades tuleb jätta MTÜ Hiiu Tuul, Emmaste valla ning Inge Taltsi, Lembit Vainumäe, Kristi Ugami, Igor Prigoda, Tiina Saksa, Paap Kõlari, Jane Tõnuristi, Andres Kuriku ja Elen Kuriku kaebused rahuldamata.

27. HKMS § 108 lg 1 kohaselt kannab menetluskulud pool, kelle kahjuks otsus tehti.

Kolmanda isiku menetluskulud hüvitab tema poole vastaspool samade reeglite järgi nagu poolele (HKMS § 108 lg 8). Kolmas isik oli vastustaja poolel ning seetõttu tuleb kaebajatel vastavaid kohtukulusid kanda. HKMS § 109 lg 6 kohaselt mõistab kohus välja üksnes vajalikud ja põhjendatud menetluskulud.

Nelja Energia AS on 20.10.2016 esitanud kohtule taotluse mõista kaebajatelt tema kasuks välja menetluskuluna õigusabukulu kokku summas 22 967,16 eurot koos käibemaksuga (kd IV, tl 198–209) ja 25.10.2016 taotluse mõista välja istungiga seotud menetluskulud summas 3183,60 eurot koos käibemaksuga (kd IV, tl 211–213).

MTÜ Hiiu Tuul ja füüsilistest isikutest kaebajad palusid 20.10.2016 kohtuistungil kolmanda isiku menetluskulud jätta tema enda kanda. Ühtlasi leidsin nad, et kolmanda isiku menetluskulud on ebamõistlikult suured.

HKMS § 109 lg 6 kohaselt mõistab kohus välja üksnes vajalikud ja põhjendatud kohtukulud. Kohus ei pea põhjendatuks jätta kolmanda isiku menetluskulusid täielikult tema enda kanda. Küll peab kohus vajalikuks vähendada kolmanda isiku kasuks väljamõistetavat menetluskulu. Kolmas isik on vastanud EÕK taotlusele ja määruskaebusele, esitanud vastuse kõigile kaebustele ning esitanud täiendava vastuse kaebajate 06.10.2016 menetluskuludokumentidele, lisaks on kolmas isik osalenud kohtuistungil läbi kahe esindaja.

Kohus leiab, et kohaseks summaks EÕK taotlusele, määruskaebusele ja kaebustele vastamise ja täiendava seisukoha esitamise eest on 3000 eurot. Silmas tuleb pidada seda, et kõik kolm kaebust olid sisu osas identsed, erinedes üksnes kaebeõiguse osas. MTÜ Hiiu Tuul kaebus sisaldas ka EÕK taotlust. Istungil osalemisega seoses peab kohus põhjendatud kuluks 1000 eurot. Põhjendatud ei ole mõista kaebajatelt välja tasu kahe esindaja eest. Kohus lähtub väljamõistetavate kohtukulude määramisel ka Århusi konventsiooni art 9 lg-st 4, mille kohaselt ei tohi kohtumenetlus keskkonnaasjades olla piiravalt kallis. Kohus määrab väljamõistmisele kuuluvad kohtukulud selliselt, et Inge Taltsilt, Lembit Vainumäelt, Kristi Ugamilt, Igor Prigodalt, Tiina Saksalt, Paap Kõlarilt, Jane Tõnuristilt, Andres Kurikult ja Elen Kurikult tuleb igapäheft välja mõista 120 eurot, Emmaste vallalt tuleb välja mõista 1200 eurot ja MTÜ-lt Hiiu tuul 1720 eurot.

Kuna kohus jätab kaebuse rahuldamata, jäävad kõigi kaebajate menetluskulud HKMS § 108 lg 1 alusel nende endi kanda. Hiiu maavanem ei ole menetluskulude kandmise kohta andmeid esitanud, mistõttu jäävad vastustaja võimalikud menetluskulud HKMS § 109 lg 1 alusel tema enda kanda.

(allkirjastatud digitaalselt)

Janek Laidvee
Kohtunik